

актуальності проблеми зі всіма її структурними компонентами, а надто — на дискусійних питаннях щодо термінологічного апарату, який і сьогодні ще перебуває на етапі становлення, зважаючи на широту визначень окремих дефініцій. Йдеться про такі, як "культура" та її похідні: "культурні практики", "аматорський" і "самодіяльний рух", "клубні формування" тощо.

Окремо приділимо увагу науково-допоміжному апарату книги. Іменний і географічний показники віддзеркалюють широту охоплення дослідником проблеми в її персоналіях й територіальних межах, а також уміння використовувати численні зразки джерельної бази, втіленої у матеріалах приватних архівів митців та організаторів культурного життя, поточних архівів установ культури, їхній планово-звітній документації, звітах щодо організації й проведення фестивальних чи конкурсних заходів, формах підвищення кваліфікації працівників галузі, регіональній періодиці та проблемному ряді в організаційно-культурній площині загалом, яка надає більшої глибини та переконливості аргументації обраних до обговорення положень. Наявність джерельного матеріалу — це вагомий складник ґрунтового історичного дослідження, і в цьому розумінні його репрезентовано належним чином.

Автор намагається подати на розсуд читача чимало цікавих методик роботи зі студентами, які професорсько-викладацький склад тривалий час використовує в педагогічній практиці. І саме цим рецензоване видання вирізняється поміж інших, адже спрямовує на постійний пошук ціка-

вих форм, які б за мінімальних витрат надавали максимальний організаційно-культурний ефект.

Належно ілюстроване, відредаговане та професійно скомпоноване рецензоване видання демонструє важливі надбання педагогічного досвіду, наявні в культурно-освітньому дискурсі кафедри гуманітарного ЗВО, яка чимало років функціонує в регіоні й подальша діяльність якої лише стимулюватиме формування інших методик роботи з молоддю, що стануть у пригоді у практиці сучасної вітчизняної освіти. Корисним цей досвід стане і для європейської освітньої спільноти, адже широкі міжкультурні контакти забезпечуватимуть прогресивний рух країн.

Монографія, що є предметом наукової рефлексії, засвідчує актуальність порушеної проблеми та глибину її фахового розроблення. Праця С. Виткалова підтверджує, що академічний потенціал сучасної вищої школи України регіонального рівня дає змогу проводити науковий пошук на широкому історичному тлі, корелюючи його з сьогоденням, досліджувати актуальні не лише для України, а й для європейської освітньої спільноти теми, знаходячи спільні точки дотику в загальному проблемному ряді.

Леся Смирна,

докторка мистецтвознавства,
начальниця відділу міжнародних наукових зв'язків
Національної академії мистецтв України,
провідна наукова співробітниця Інституту проблем
сучасного мистецтва НАМ України

Надійшла до редакції 17 жовтня 2023 року

Нове видання з музейництва та пам'яткоохоронної справи

Терський С., Савченко О. Історія музейної справи та охорони культурної спадщини в Україні : навч. посіб. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2020. 260 с.

У 2020 р. у видавництві Національного університету "Львівська політехніка" побачило світ навчальне видання

"Історія музейної справи та охорони культурної спадщини в Україні" співробітників кафедри історії, музеєзнавства і культурної спадщини "Львівської політехніки" — археолога, доктора історичних наук, професора С. Терського та історика, кандидата історичних наук О. Савченко. Посібник є нормативним курсом лекцій для

студентів закладів вищої освіти України зі спеціальності "Музеєзнавство, пам'яткознавство".

Окрім вступу, видання складається із семи тем, кожна з яких поділена на тематичні підтеми, післямови та своєрідного додатка "Короткі біографії видатних діячів музейної справи України" (16 персоналій). Кожну тему завершують питання та список літератури. Книга містить чорнобілі ілюстрації, що унаочнюють етапи розвитку музейництва та пам'яткоохоронної справи від давнини до сучасності.

Рецензований посібник є першим в Україні серед навчальної літератури, в якому на основі невідомих і маловідомих широкій аудиторії джерел ґрунтовно висвітлено історію музейництва та охорони пам'яток у західному регіоні.

У вступі (с. 5—8) автори виклали власне бачення методологічних засад побудови навчального посібника й запропонували систематизо-

ваний за хронологічним принципом матеріал у двох частинах: підросійська Україна з окремим аналізом Причорноморського регіону та Західна Україна від Середньовіччя до початку ХХ ст. Також стисло подано історіографію.

У першій темі "Колекціонування та складання первісних музейних колекцій в Україні (XVII — початок ХІХ ст.). Традиції пошанування культурної спадщини" (с. 9—34), що є історичним нарисом з відповідною характеристикою перших колекцій на українських землях доби Київської Русі, докладно проаналізовано збірки магнатів, дворян, міщан періоду ХVІІ—ХVІІІ ст. на Волині, Поділлі, Слобожанщині, Галичині, Закарпатті та Буковині, а також збірки церков і монастирів західного регіону. Слід зауважити, що автори дослідили як дані археології, так і писемні, образотворчі джерела.

У трьох темах: "Історія музейництва та охорони пам'яток історії та культури у Львові, у Східній Галичині, Закарпатті та Буковині у ХІХ — на початку ХХ ст." (с. 35—56); "Охорона культурної спадщини та музейництво Наддніпрянщини, Поділля та Волині (ХІХ — початок ХХ ст.)" (с. 57—96); "Культурна спадщина та її охорона на Південному Сході та Півдні України. Музеї регіону у ХІХ — на початку ХХ ст." (с. 97—120) — С. Терський і О. Савченко проаналізували етапи формування музеїв на теренах України. Окрім того, автори визначили відмінності в музейництві та пам'яткоохоронній справі у регіонах; висвітлили роль меценатів, інтелігенції та науковців в організації музейних закладів; розглянули внесок наукових товариств та університетів у розвиток пам'яткоохоронної справи.

У п'ятій і шостій темах: "Музеї Львова та Західного регіону України у 1918—1991 рр." (с. 121—164) і "Музейна справа та охорона пам'яток у Східній, Центральній та Південній Україні у 1918—1991 рр." (с. 165—209) — проаналізовано

стан музейництва та пам'яткоохоронної справи у ХХ ст. На жаль, у відповідній підтемі, присвяченій розвитку музеїв у Львові у 1970—1980-ті рр. (с. 161), дослідники не згадали вченого, географа-етнолога, музеолога та пам'яткознавця, кандидата історичних наук, доцента А. Данилюка (1941—2008) і його діяльність зі створення Львівського скансену — Музею народної архітектури і побуту [1; 2].

У цих темах С. Терський та О. Савченко також виявили негативні тенденції в роботі музеїв та організації охорони пам'яток радянського періоду, навели дані про репресованих дослідників, проаналізували стан музейної та пам'яткоохоронної галузі в державі часів Другої світової війни.

У сьомій темі "Музейна справа та охорона культурної спадщини у незалежній Україні (1991—2020)" (с. 210—234) висвітлено стан галузі на зламі століть, розглянуто міжнародні та вітчизняні правові акти, наукові установи, що опікуються збереженням культурної спадщини та музейної мережі держави. У цьому контексті варто виокремити відповідну наукову організацію з проблем пам'яткознавства та музеології — Центр пам'яткознавства НАН України і Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, яка діяла від 1991 до 2020 р. Фахівці установи підготували перші в державі монографічні дослідження з теорії та практики пам'яткознавства й музейництва, а також відповідний навчальний посібник [3—6].

Отже, видання С. Терського та О. Савченко "Історія музейної справи та охорони культурної спадщини в Україні" доцільно використовувати не лише у процесі підготовки майбутніх фахівців у галузі музеології та пам'яткознавства у ЗВО, а й під час проведення спецкурсів на історичних факультетах, у спеціалізованих середніх навчальних закладах (ліцєях, гімназіях). Книга становить неабиякий інтерес для громадськості й усіх, кому небайдужа доля культурної спадщини України.

Список літератури

1. Данилюк А. Українські скансени. Історія виникнення, експозиції, проблеми розвитку. Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2006. 104 с.
2. Данилюк А. Музей народної архітектури та побуту у Львові : путівник. Львів : Укр. технології, 2007. 44 с.
3. Основи пам'яткознавства / за заг. ред. Гріффена Л. О., Титової О. М. Київ : Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПК, 2012. 380 с.
4. Пам'яткознавство : посібник для початківців / уклад.: Л. О. Гріффен, О. М. Титова. Київ : Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПК, 2014. 212 с.
5. Регіональні особливості нерухомих пам'яток України : монографія / за заг. ред. Л. О. Гріффена, О. М. Титової. Київ : Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПК, 2017. 276 с.
6. Культурна спадщина як складова державної освітньо-виховної політики в Україні : колективна монографія / за заг. ред. Сенченко Н. М., Титової О. М. Ніжин : Лисенко М. М., 2019. 294 [2] с.

Дмитро Кепін,

кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник відділу ретроспективної
бібліографії Книжкової палати України

Надійшла до редакції 4 грудня 2023 року